

MARIO ZUCCHITELLO, *UN CATALÀ A LA
CORT DELS TSARS: ANTONI COLOMBÍ I
PAYET, COMERCIANT I PRIMER CÒNSOL
GENERAL D'ESPANYA A RÚSSIA
(TOSSA 1749–SANT PETERSBURG 1811)*

MONTSERRAT MOLI FRIGOLA

Il Università degli Studi di Roma «Tor Vergata»

Pròleg de Francisco Pascual de la Parte, (Col·lecció Arxius i Societat: Quaderns de Divulgació Històrica 3), Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008, 429 pp + arbres genealògics dels Colombí i dels comtes de Colombí.

Vull fer una recensió diferent per la personalitat d'Antoni Colombí i la del biògraf Mario Zucchitello, amb qui per afinitats flaubertianes, hem esmerçat la vida lluny de la pàtria i ens n'hem sortit prou bé. Entenc la fascinació d'en Mario pel comerç de la Mediterrània que el porta a Colombí, semblant a la meua pels cònsols pontificis que m'apropen al duc de Llúria i a Vicent Martín i Soler.

El nostre biògraf amb paciència franciscana ha teixit exquisidament la «carrera» d'un tossenc excepcional «dotat d'un sentit dels negocis gens comú» i un sentit de l'amistat notabilíssim, heretats de l'avi genovès que l'ajuden a prestar serveis de primera a la Corona.

Colombí és un comerciant racional i alhora agosarat, molt diferent del refinat duc de Llúria, ambaixador extraordinari a les noces del tsar Pere el Gran, el qual fent camí completa la seva educació sentimental i com un prerusquinià visita Florència i la gelada Venècia durant el carnaval. No té pressa per conèixer la Venècia del nord, creada el 1703 a banda i banda del Neva, que quan arriba s'ha gelat, fet que no l'incomoda: aprèn a patinar sobre el gel i contempla les diverses llums de l'altra riba com si estigués a les Zattere, ja que com els ambaixadors de la Sereníssima «no teniendó con quien hablar pasaban el día mirando el mar».

Colombí és molt més disciplinat, ja que s'ha de fer un nom a Rússia, on obre el 1773 (amb l'ajuda del blanenc Antoni Alemany d'una coneguda família d'orgueners), una sucursal dels Milans d'Arenys de Mar i Barcelona, els quals per mà del bisbe Miquel Pontic esborren de Girona la competència comercial, dominen la catedral amb la música de Tomàs i s'incrusten en la noblesa en casar-se Segimon amb Teresa de Tord, la família de la qual proporciona dues abadeses al monestir de Sant Daniel durant la segona meitat del segle XVIII.

A Sant Petersburg afavoreix les relacions dels dos països pont entre dos continents i de bon català obre el mercat rus als vins i a les índianes, i ofereix al mercat espanyol preuada fusta russa, de la qual està mancada la nació. Amb una notable visió de futur i força de voluntat encomiable obre la pròpia casa de comerç el 1779, amb la idea de posar fi a la balança comercial desfavorable si obté l'exclusiva del comerç amb Rússia.

S'adona de l'alternativa oferta pel mar negre i les possibilitats de la península de Crimea. Allà, el príncep Potemkin, anticipa el *Bienvenido Mister Marshall* de Luis García Berlanga, copia Colombí i propicia un viatge faraònic de la tsarina Caterina II el 1787 que culmina a Kaidak amb la trobada amb l'emperador Josep II. La sobirana de totes les Rússies aprofita per prendre en préstec el compositor Vicent Martín i Soler (València, 1754-Sant Petersburg, 1806) que té una vida paral·lela però més complicada que la de Colombí. La tsarina esdevé llibretista de l'autor d'*Una cosa rara*, l'òpera que té més èxit que W.A. Mozart, i vol emular Ferdinando IV de les Dues Sicílies, disparant les salves de 20 canons al so de la música de les *Ordenances Militars* composades pel mestre el 1778, malgrat que no sigui una virtuosa del clavecí com la duquessa de Curlàndia que s'exhibeix en les vetllades de les corts europees durant el seu «grand tour».

Colombí compra així mateix 50 accions del Banco Nacional de San Carlos per esdevenir-ne corresponsal i assortir els arsenals espanyols. I si bé no ho aconsegueix, esdevé l'home clau de la cort de la tsarina, per saber estar al lloc just en el moment just i el càrrec de primer Cònsol General d'Espanya (1785) sense sou, un fet insòlit per a algú que viu a la capital de l'ostentació, on cal donar-se un to segons el protocol de la rígida cort espanyola.

Excel·leix «en no posar en contradicció els seus ideals i els de l'Estat» i no s'enfonsa quan és acusat d'afavorir Catalunya. Amb la tenaç i intel·ligent tossuderia que el caracteritza esdevé el «deus ex macchina» del possible tractat comercial entre ambdues potències.

Pràctic i conscient de la dificultat de la navegació pels mars del nord fa copiar i traduir les més modernes cartes geogràfiques russes i les envia a Espanya perquè puguin servir als patrons que emprenen aquella ruta.

Quan el tsar Pau trenca temporalment les relacions amb Espanya, tampoc es desanima, sinó que s'estableix a Hamburg, viatja a Amsterdam i París per crear l'Hervás, Colombí i Cia amb seu a Cadis i sucursals arreu, per obtenir el subministrament de l'exèrcit, per la fama que comporta, no pels diners que perd en fer fallida el soci, que li deixa un descobert de sis milions de rals, que seria una fortuna per a algú que no sigui Colombí.

Amb gran habilitat acull com a soci a la casa de comerç el diplomàtic Francisco de Zea Bermúdez, perquè disposi de la tapadora perfecte per tractar d'aconseguir de part del tsar Alexandre I el reconeixement del govern de la Regència i per frenar Napoleó.

Per humanitat i arriscant la pròpia fortuna deixa diners a tots els espanyols en dificultat i empara els mariners durant la reparació o naufragi dels vaixells.

Colombí, que no ha tingut ni les possibilitats ni l'educació del duc de Llúria, es revela un finíssim diplomàtic i un lleial servidor de les dues corones en resoldre amb discreció crisis entre Rússia i Turquia, Anglaterra, etc.

A la cort d'Espanya sedueix José Moñino i Manuel Godoy per la sagacitat amb la qual suggereix «aprofitar» la Revolució Francesa per superar els anglesos als ports russos i obtenir millors desgravacions fiscals.

Visita Cadis per atauïllar nous mercats i no s'oblida d'anar a Tossa per abraçar amics i familiars, assaborir la dolcesa del clima, contemplar acabats l'església i l'hospital i atorgar poders per recuperar els béns del pare, mort el 1793.

Obté la creu de Carles III (1793) i a Madrid freqüenta les reunions de l'Alameda d'Osuna, on enlluerna les dames de la millor societat amb els relats dels secrets més «rosa» de la cort russa, sense deixar d'assistir a les estrenes de l'amic i coetani Martín i Soler al Teatre de los Caños del Peral.

A l'Alameda refà la vida de Sant Petersburg, on amb l'enginyer canari Agustín de Betancourt són hostes habituals de les vetllades musicals del Duc de Serracapriola, ambaixador de les Dues Sicílies, que amb els diners de Colombí, viu amb la nova esposa, la filla del ministre d'hisenda rus, amb glamur entre pintures d'Andrea del Sarto, Giulio Romano i Correggio. Colombí gaudeix, així mateix, de la bona música de Giovanni Paisiello,

Pasquale Caffaro, Domenico Cimarosa i Martín i Soler al Teatre Imperial i als teatrets de les residències imperials per poc temps.

Colombí ha de viatjar a Madrid el 1791 i el compositor a Londres quatre anys més tard, on en combina de tots colors.

La sort i la dissort d'ambdós, són reflex de llur vida. El primer, fidel als seus principis, fa un bon casament amb la baronessa francoanglesa Maria de Bode Kynnersley, trenta tres anys més jove, a la qual regala una preciosa *arpa anglesa*, comprada pel músic valencià abans de fugir de Londres, on anava de flor en flor, o sigui de cantant a cantant, un tret que manté a l'institut Smol'nyj de Sant Petersburg i als concerts domèstics de la cort propiciats per la duquessa de Curlàndia. Allà hauria trobat una esposa «políticament correcte». Lluny d'això, com un Karl Marx d'opereta, acaba deixant embarassada la vella i lletja criada del llibretista i amic Lorenzo da Ponte, amb la qual cosa trenca una amistat consolidada.

El que els uneix és que tots dos reposen a la Rússia que tant han estimat: Martín i Soler llangueix quan passa de moda l'òpera italiana i és enterrat el 1806 a l'illa de Wassiliewskij Ostrow. Colombí el segueix cinc anys després, ja que reposa al cementiri evangèlic de Smolenskoie al costat del germà petit Francesc, viscut a l'ombra d'Antoni i que fins a la mort deté les representacions consulars d'Espanya i Lucca, a demostració de la continuada relació dels Colombí amb la Itàlia dels avantpassats.

Girona, 5 de maig de 2008.